

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข และสำรวจกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของคณาจารย์กลุ่มนี้ รวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สถาบันพระบรมราชชนก สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยเก็บข้อมูลในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้คือ อาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สถาบันพระบรมราชชนก สังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั้ง 29 แห่ง จำนวน 1,147 คน (งานการเจ้าหน้าที่ส่วนเลขานุการ สถาบันพระบรมราชชนก, 2548) ยกเว้นผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล อาจารย์พยาบาลที่ลาศึกษาต่อและลาคลอด มีผู้คืนแบบสอบถามจำนวน 996 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.84 ของประชากรทั้งหมด และเป็นแบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 985 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.88 ของประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นชุดแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยข้อมูล อายุ เพศ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบันที่ปฏิบัติงาน ระยะเวลาการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติการพยาบาล ระยะเวลาการปฏิบัติงานด้านการสอน ชื่อวิทยาลัยพยาบาลที่ปฏิบัติงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด มีข้อคำตอบให้เลือกและเติมคำในช่องว่าง

2. แบบวัดสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดการกำหนดการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สถาบันพระบรมราชชนก สังกัดกระทรวงสาธารณสุข และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 6 ระดับ คือ มาก ก่อนข้างมาก ปานกลาง ก่อนข้างน้อย น้อยหรือเกือบไม่มีเลย และไม่มีประสบการณ์ จำนวน 56 ข้อ ครอบคลุมสมรรถนะด้านการสอน 22 ข้อ การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล 14 ข้อ การวิจัย 9 ข้อ การบริการทางวิชาการแก่สังคม 6 ข้อ และการทำงานบำรู้งานศิลปวัฒนธรรม 5 ข้อ ในการคิดคะแนนได้กำหนดดังนี้

- 5 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า มีความสามารถตามข้อความนั้นมาก
- 4 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า มีความสามารถตามข้อความนั้นค่อนข้างมาก
- 3 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า มีความสามารถตามข้อความนั้นปานกลาง
- 2 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า มีความสามารถตามข้อความนั้นค่อนข้างน้อย
- 1 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า มีความสามารถตามข้อความน้อย หรือเกือบไม่มีเลย
- 0 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า ไม่มีประสบการณ์ตามข้อความนั้น

จากนั้นรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด และแปลค่าคะแนนเป็นระดับ โดยการกำหนดจากช่วงคะแนนดังนี้

สมรรถนะของอาจารย์พยาบาลในภาพรวม ค่าคะแนนที่ได้จากแบบวัดสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล จำนวน 56 ข้อ อยู่ในระหว่าง 0-280 คะแนน แปลผลดังนี้

ระดับมากที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	233.35	-	280.00
ระดับมาก	เมื่อคะแนนระหว่าง	186.68	-	233.34
ระดับปานกลาง	เมื่อคะแนนระหว่าง	140.01	-	186.67
ระดับน้อย	เมื่อคะแนนระหว่าง	93.34	-	140.00
ระดับน้อยที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	46.67	-	93.33
ระดับเกือบไม่มีเลย	เมื่อคะแนนระหว่าง	0.00	-	46.66

สมรรถนะของอาจารย์พยาบาลด้านการสอน ค่าคะแนนที่ได้ในด้านนี้ อยู่ระหว่าง 0-110 คะแนน แปลผลค่าคะแนนเป็นระดับดังนี้

ระดับมากที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	91.65	-	110.00
ระดับมาก	เมื่อคะแนนระหว่าง	73.33	-	91.65
ระดับปานกลาง	เมื่อคะแนนระหว่าง	54.99	-	73.32
ระดับน้อย	เมื่อคะแนนระหว่าง	36.66	-	54.98
ระดับน้อยที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	18.33	-	36.65
ระดับเกือบไม่มีเลย	คะแนนระหว่าง	0.00	-	18.32

สมรรถนะของอาจารย์พยาบาลด้านการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล ค่าคะแนนที่ได้
ในด้านนี้ อยู่ระหว่าง 0-70 คะแนน แปลผลค่าคะแนนเป็นระดับดังนี้

ระดับมากที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	58.30	-	70.00
ระดับมาก	เมื่อคะแนนระหว่าง	46.64	-	58.29
ระดับปานกลาง	เมื่อคะแนนระหว่าง	34.98	-	46.63
ระดับน้อย	เมื่อคะแนนระหว่าง	23.32	-	34.97
ระดับน้อยที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	11.66	-	23.31
ระดับเกือบไม่มีเลย	เมื่อคะแนนระหว่าง	0.00	-	11.65

สมรรถนะของอาจารย์พยาบาลด้านการวิจัย ค่าคะแนนที่ได้ในด้านนี้ อยู่ระหว่าง 0-45
คะแนน แปลผลค่าคะแนนเป็นระดับดังนี้

ระดับมากที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	37.50	-	45.00
ระดับมาก	เมื่อคะแนนระหว่าง	30.00	-	37.49
ระดับปานกลาง	เมื่อคะแนนระหว่าง	22.50	-	29.99
ระดับน้อย	เมื่อคะแนนระหว่าง	15.00	-	22.49
ระดับน้อยที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	7.50	-	14.59
ระดับเกือบไม่มีเลย	เมื่อคะแนนระหว่าง	0.00	-	7.49

สมรรถนะของอาจารย์พยาบาลด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม ค่าคะแนนที่ได้ใน
ด้านนี้ อยู่ระหว่าง 0-30 คะแนน แปลผลค่าคะแนนเป็นระดับดังนี้

ระดับมากที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	25.00	-	30.00
ระดับมาก	เมื่อคะแนนระหว่าง	20.00	-	24.99
ระดับปานกลาง	เมื่อคะแนนระหว่าง	15.00	-	19.99
ระดับน้อย	เมื่อคะแนนระหว่าง	10.00	-	14.99
ระดับน้อยที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	5.00	-	9.99
ระดับเกือบไม่มีเลย	เมื่อคะแนนระหว่าง	0.00	-	4.99

สมรรถนะของอาจารย์พยาบาลด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ค่าคะแนนที่ได้ใน
ด้านนี้ อยู่ระหว่าง 0-25 คะแนน แปลผลค่าคะแนนเป็นระดับดังนี้

ระดับมากที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	20.80	-	25.00
ระดับมาก	เมื่อคะแนนระหว่าง	16.64	-	20.79
ระดับปานกลาง	เมื่อคะแนนระหว่าง	12.48	-	16.63
ระดับน้อย	เมื่อคะแนนระหว่าง	8.32	-	12.47

ระดับน้อยที่สุด	เมื่อคะแนนระหว่าง	4.16 - 8.31
ระดับเกือบไม่มีเลย	เมื่อคะแนนระหว่าง	0.00 - 4.15

3. แบบสอบถามกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ (check list) และคำถามปลายเปิด จำนวน 27 ข้อ ครอบคลุมกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะด้าน การสอน 6 ข้อ การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล 5 ข้อ การวิจัย 6 ข้อ การบริการทางวิชาการแก่สังคม 4 ข้อ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 6 ข้อ

4. แบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล แบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 หมวด คือ ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ และคำถามปลายเปิด จำนวน 39 ข้อ ครอบคลุมปัจจัยอุปสรรค 4 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบภายในของบุคคล 5 ข้อ โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ 13 ข้อ สิ่งแวดล้อม 13 ข้อ และสิ่งจูงใจ 8 ข้อ และปัจจัยอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล เป็นคำถามปลายเปิด ครอบคลุมปัจจัยอุปสรรค 4 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบภายในของบุคคล โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อม และสิ่งจูงใจ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบวัดสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล แบบสอบถามกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล และแบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล ไปตรวจสอบความตรงและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3 ท่าน อาจารย์พยาบาลจากวิทยาลัยพยาบาล สถาบันพระบรมราชชนก สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 2 ท่าน ทำการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index [CVI]) โดยแบบวัดสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 0.93 และแบบสอบถามกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 0.93 และ 0.92 ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการนำไปหาความเชื่อมั่น

การหาความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบวัดสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล แบบสอบถามกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล และแบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาเรียบร้อยแล้วไปตรวจสอบหาความเชื่อมั่นจากอาจารย์พยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 10 คน นำผลที่ได้จากแบบวัดสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.87 หลังจากนั้นได้นำแบบวัดสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลไปหาความเชื่อมั่นในกลุ่มประชากรทั้งโดยรวม และรายด้านได้แก่ การสอน การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96, 0.93, 0.92, 0.88, 0.82, และ 0.77 ตามลำดับ ส่วนแบบสอบถามกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะ และแบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลนำมาหาความเป็นปรนัย โดยการตรวจสอบความเข้าใจในคำตอบ และสอบถามความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจตรงกัน

การพิทักษ์สิทธิของประชากร

ผู้วิจัยได้มีหนังสือแนบไปพร้อมกับแบบสอบถาม เพื่อชี้แจงให้ประชากรที่ศึกษาทราบ ว่า ผู้วิจัยจะทำการประเมินระดับสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล และสำรวจกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลสถาบันพระบรมราชชนก สังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั้ง 29 แห่ง และประชากรที่ศึกษามีสิทธิ์ที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ได้ โดยข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามของผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและเข้าถึงได้โดยนักวิจัยเท่านั้น การเสนอผลการวิจัยจะเป็นภาพรวม โดยไม่มีการเปิดเผยชื่อ หรือข้อมูลใดอันจะเป็นการบ่งบอกถึงตัวบุคคล หากประชากรยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยให้ตอบแบบสอบถาม และส่งกลับคืนผู้วิจัยภายใน 4 สัปดาห์ แต่ถ้าประชากรไม่เต็มใจที่จะให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธการตอบแบบสอบถาม และไม่ส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยได้

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก และผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทั้ง 29 แห่ง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขออนุญาตรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิจัยของแต่ละวิทยาลัยพยาบาลในการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามส่งกลับคืนมายังผู้วิจัย
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือเพื่อขออนุญาตรวบรวมข้อมูล และแจกแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก และผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทั้ง 29 แห่งทางไปรษณีย์
3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงอาจารย์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิจัยของแต่ละวิทยาลัยพยาบาลทั้ง 29 แห่ง จำนวน 1,147 ฉบับ พร้อมทั้งกำหนดขอให้ส่งแบบสอบถามส่งกลับคืนผู้วิจัยภายใน 4 สัปดาห์ เมื่อครบ 4 สัปดาห์ได้รับแบบสอบถามได้จำนวนไม่ครบ จึงติดต่อกับอาจารย์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิจัยของแต่ละวิทยาลัยพยาบาลอีก 2 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 4 สัปดาห์ ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 996 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.84
4. ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาพบว่า มีความสมบูรณ์จำนวน 985 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.90 จากจำนวน 996 ฉบับ และนำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของอาจารย์พยาบาล โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามลักษณะของข้อมูล
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะของอาจารย์พยาบาล โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ